

блему нельзя решить лишь с помощью карательных мер. Поэтому ответ на вопрос о том, ведется ли у нас в стране должным образом борьба с проституцией, напрашивается сам собой. Не случайно в последнее время все чаще и чаще раздаются призывы о легализации проституции на Украине. Но это предложение не находит поддержку у законодателя.

Підгородинський В. М.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

**ДО ПИТАННЯ ПРО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВУ
ОХОРОНУ ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ**

Пропозиції про посилення кримінально-правової охорони честі та гідності людини вже стали майже звичними. У той же час про ділову репутацію у такому контексті говорять значно рідше. При цьому в окремих випадках у рамках однієї статті Особливої частини КК України пропонується встановити відповідальність і за посягання на честь та гідність особи, і за посягання на її ділову репутацію.

На відміну від наклепу й образи – найтиповіших злочинів проти гідності та честі особи, – КК України 1960 року не містив спеціальних норм за посягання на ділову репутацію (підрив ділової репутації). І така ситуація була цілком зрозумілою: ділова репутація, як правило, характеризує досягнення фізичної чи юридичної особи як суб'єкта господарювання, але на момент прийняття і протягом майже всього строку дії КК України 1960 року ставлення до господарської діяльності і фізичної, і юридичної особи було зовсім іншим, ніж зараз. З 1991 року ситуація змінюється; у наш час ділова репутація – це загальновизнана правова категорія.

Право на недоторканність ділової репутації мають як фізичні, так і юридичні особи (ч. 1 ст. 299 і ч. 1 ст. 94 ЦК України відповідно). При цьому слід враховувати, що честь та гідність є особистими немайновими благами винятково фізичної особи. «Ділова репутація – це інформація, яка набула рис суспільного знання про досягнення тої чи іншої особи. Ділова репутація ґрунтується на висновках щодо морального обличчя, ділових якостей і законслухняності фізичної особи і пов'язується у сучасному баченні найчастіше з добрим ім'ям фізичної або юридичної особи» (Саприкіна І. В. Захист честі, гідності, ділової репутації фізичної особи за законодавством України (за матеріалами судової практики) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2006, с. 5). Таким чином, ділова репутація – це оцінка досягнень, діяльності і т. д. фізичної чи юридичної особи.

Дещо інший зміст у поняття «ділова репутація» вкладає О. В. Синегубов: «...ділова репутація як особисте благо фізичної особи розділяється на: ділову репутацію фізичних осіб (... які працюють за трудовим

договором, державні службовці...) та ділову репутацію фізичних осіб-підприємців... При цьому критерієм розмежування ділової репутації за цими суб'єктами на зазначені види є [її] економічний зміст... та... можливості (правомочності) щодо здійснення права фізичної особи на це благо» (Синегубов О. В. Особливості цивільно-правового захисту прав на гідність, честь та ділову репутацію працівників міліції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х., 2008, с. 6). Зрозуміло, чому автор не говорить про ділову репутацію юридичних осіб, – це виходить за межі теми його дослідження. Але привертає увагу інше: на думку О. В. Синегубова, ділова репутація – це особисте немайнове благо тільки тієї людини, яка працює. Так, дослідник пише: «...правомочність по володінню та відповідно формуванню ділової репутації виникає у фізичної особи з моменту можливості займатися професійною діяльністю, а точніше з моменту досягнення особою повноліття та в інших випадках надання особі повної цивільної дієздатності» (Синегубов О. В. Вказана праця, с. 6-7).

Думаємо, що моральне обличчя і законслухняність фізичної особи, що формують її добре ім'я, мають бути пов'язаними з професійною діяльністю цієї людини. У протилежному випадку ділова репутація буде підмінювати поняття честі. Справді, як правильно зазначає Р. О. Стефанчук, «об'єктивна сторона [честі] полягає в оцінці суспільством діянь (поведінки) особи на основі загальноприйнятих критеріїв, а суб'єктивна – в самооцінці своїх діянь (поведінки) на основі власного внутрішнього світогляду» (Стефанчук Р. О. Цивільно-правовий захист честі, гідності та репутації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2000, с. 4-5).

Таким чином, поняття «ділова репутація» є ширшим за ставлення до фізичної чи юридичної особи у зв'язку з їх господарською діяльністю. Тим не менш, на нашу думку, ділова репутація у першу чергу асоціюється саме з господарською діяльністю суб'єкта. Ця обставина дає можливість умовно виділити два прояви ділової репутації: у сфері, що пов'язана з господарською діяльністю фізичної або юридичної особи, і у сфері, не пов'язаній з господарською діяльністю особи. У першому випадку посягання на ділову репутацію буде близьким за своєю суттю до злочинів у сфері господарської діяльності, а у другому випадку – до злочинів проти волі, честі та гідності особи. У зв'язку з цим виникає питання, чи доцільно взагалі передбачати кримінальну відповідальність за посягання на ділову репутацію і, якщо потрібно, то який розділ Особливої частини КК України слід доповнити відповідними статтями.

Варто звернути увагу на те, що ділова репутація може бути чи не найдорожчою цінністю для особи. Це стосується рівною мірою як особи (фізичної чи юридичної), що займається господарською діяльністю, так і працівника, який не здійснює господарської діяльності і ділова репута-

ція якого пов'язана лише з професійною діяльністю цієї людини. Значить, справедливо припустити, що підрив ділової репутації може спричинити істотну шкоду для зазначених осіб. Така шкода, очевидно, може бути як матеріальною, так і нематеріальною. Крім того, підрив ділової репутації, скоріш за все, вчинятиметься з певними метою і мотивом. Зокрема, це можуть бути корисливі чи інші особисті мотиви. Думаємо, що ступінь суспільної небезпечності цілеспрямованого підриву ділової репутації, вчиненого з корисливих чи інших особистих мотивів і у результаті якого було завдано істотної шкоди фізичній або юридичній особі, є достатньо високим, у зв'язку з чим таке діяння можна було б криміналізувати. Оскільки посягання відбувається у першу чергу на ділову репутацію, однак при цьому можуть порушуватися інтереси особи, пов'язані з її господарською чи іншою діяльністю, то суспільні відносини щодо охорони доброго імені особи слід вважати основним безпосереднім об'єктом, а суспільні відносини, наприклад, щодо здійснення особою господарської діяльності – додатковим безпосереднім об'єктом. Тому відповідну кримінально-правову норму слід передбачити не у Розділі VII Особливої частини КК України «Злочини у сфері господарської діяльності», а у Розділі III Особливої частини, змінивши його назву на таку: «Злочини проти волі, честі, гідності та ділової репутації особи».

Березовська Н. Л.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук*

ПРАВО НА ЖИТТЯ

Право людини на життя закріплено в ч. 1 ст. 6 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (1966 рік), в ч. 1 ст. 2 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1950 року), ст. 1 Протоколу № 6 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який стосується скасування смертної кари (1983 рік), ст. 2 Конвенції Співдружності Незалежних Держав про права та основні свободи людини (1995 рік), ст. 27 Конституції України (1996 року), ст. 281 Цивільного кодексу України (2003 року). Конституція України проголошує життя особи найвищою соціальною цінністю. Цивільний кодекс України містить цілу статтю під назвою «Право на життя» (ст. 281): «1. Фізична особа має невід'ємне право на життя. 2. Фізична особа не може бути позбавлена життя. Фізична особа має право захищати своє життя та здоров'я, а також життя та здоров'я іншої фізичної особи від протиправних посягань будь-якими засобами, не забороненими законом... 4. Забороняється задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя... 6. Штучне переривання вагітності, якщо вона не перевищує дванадцяти тижнів, може здійснюватися за бажанням жінки. У випадках, встановлених за-